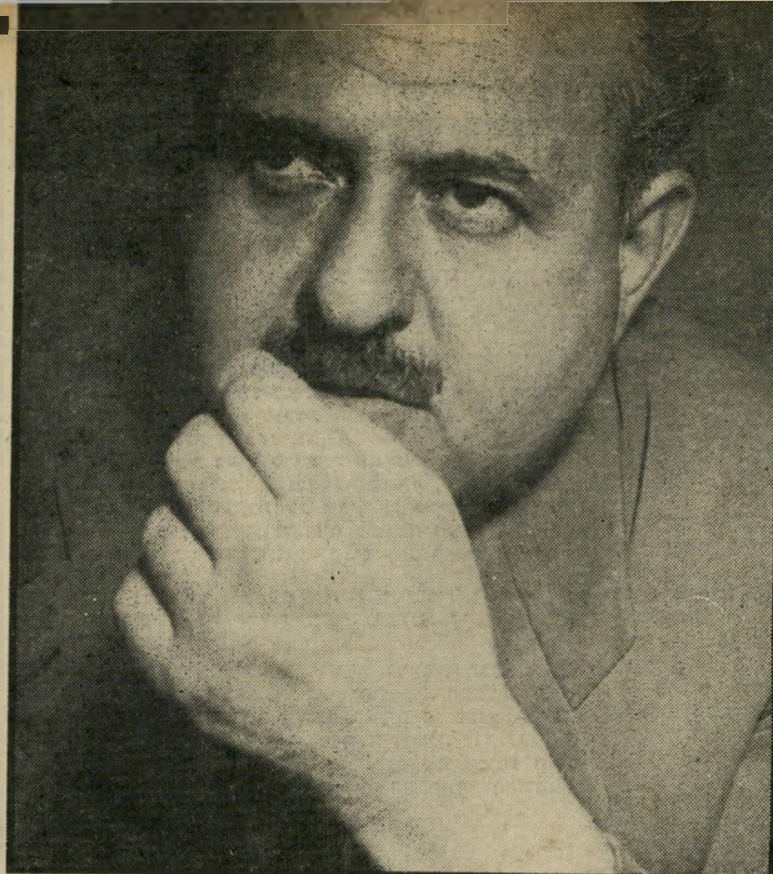

ד פסוק שרדף אחריו במשך 25 שנה
ז היה: "לולא הלך שמאלה, היה היום
 ראש-הממשלה!"
"לולא" — מינה זו ריחפה
 ע"י כל חייו.
 לולא הצטרף למס"ם. לולא פרש ממנה.
 לולא הלך למס"ם. לולא הסך סטאליניסט
 קיצוני.
 לולא — לולא — לולא.
 כישרון מבוזבז. בגלל — — —
בגלל מה, בעצם?
 מה היה בו, במשה סנה, שלא הניח
 לו להפעיל את כשרונותיו כראוי?

ב אחת הישיבות, בעת הנסיון לה-
 קים חזית-שלום מאחדת לבחירות.
 אמר לי: "כל חיי הייתי שלומיאל. עשיתי
 תמיד את הדבר שלא היה כדאי לי. מפני
 שהלכתי לפי עקרונותי. אם כן, לפחות
 אשאר נאמן לעקרונותי!"
 אולי הוא עצמו האמין בגירסה פשטנית
 זו. אך האמת היתה הרבה יותר מורכבת.
 הוא פעל תמיד לפי ההגיון
 הצרופ. והגיון זה הביא אותו
 תמיד, בכל החלטה חשובה של
 חייו, למסקנה מוזנת. מפני שי
 הנחת-היסוד היתה תמיד בנתי
 נכונה.

כשריאיתי אותו, כעיתונאי, היתה לי
 ההרגשה שאני מסתכל באחד מאותם שעור
 נים ישנים, שמגנונים גלוי מחתח למעטה
 של זכוכית. היה זה תענוג לעקוב אחרי
 גלגלי-השיניים המסתובבים בדייקנות, על
 סי הגיון מדעי.

אבל ההגיון הצרופ ביותר, שאינו פועל
 על פי הנחות-יסוד נכונות, אינו פועל
 לטובה. הוא יכול להביא לתוצאות גור-
 ראות. בצאתו מהנחה כוזבת, הוא יוביל
 את בעליו הרחק-הרחק בכיוון מוטעה.
 זה מה שקרה לסנה. לא פעם
 אחת, אלא בכל פעם.

ב פולין היה משה קליינבוים (קליין-
 בוים — עץ קטן — סנה) עוזרו של
 יצחק גרינבוים. מנהיג המיסד היהודי-
 הציוני, ערב מלחמת-העולם השניה.
 בתפקיד זה העמיד הרופא הצעיר את
 כשרונותיו המזהירים, ואת כל כושרה-שיכר
 נוע שלו. לרשות הקו הרשמי: שאל להם
 ליהודים לשעות לקריאות-האזעקה של זאב
 ז'בוטינסקי, שדרש בריחה המונית של
 היהודים מפני שואה מתקרבת.
 אלא שבפעם זו צדק ז'בוטינסקי
 קי. יהודי פולין הישעמו. אך כי
 המנהיגים הציוניים הצליחו להגיע
 כרגע האחרון לארץ-ישראל. גם
 גרינבוים, גם קליינבוים.

בארץ זו קליינבוים-סנה שמאלה. זה
 היה טוב. כי באירגון ההגנה היה אז הכל
 מחולק שווה-בשווה. בין שמאל פועלי ו-
 ימין אורח. התפקיד הפוליטי הראשי היה
 צריך להימסר לאיש העומד באמצע. סנה
 זו מן הימין המתון (הציונים הכלליים א'
 — מעין ל"ע של הימים ההם) אל המרכז
 — והפך לרמ"א (ראש המפקדה הארצית,
 שהיה תפקיד פוליטי, להבדיל מראש המ-
 טה, שהיה איש צבאי).

מכאן היתה הדרך פתוחה ל-
 מפא"י ולשידטון. אך סנה טעה את
 טעותו הראשונה. הוא הצטרף ל-
 מפ"ם, שקמה בימים ההם, כעיקר
 בות איחוד השומר הצעיר ואחי-
 דות-העבודה.

מדוע? מפ"ם היתה אז מפלגה חשובה.
 כמעט כל מפקדי ההגנה והשלמ"ח היו
 חברים בה. ריכוז זה יכול היה לרשת את
 מפא"י במדינה החדשה. ואילו במפא"י עצ-
 מה היו העמדות המרכזיות תפוסות על-ידי
 דויד בן-גוריון ושאר הוותיקים.

סנה הקד למפ"ם. אבל הפרדמ"ח
 פורק, מפ"ם לא ירשה את מפא"י,
 וסנה הסך למנהיג מפ"ם במפלגה
 מפ"ם.

ב ראשית שנות ה-50' עשה סנה
 הערכת-מצב גלובאלית.
 הוא הגיע למסקנה שמלחמת-העולם ה-
 שלישית היא בלתי-נמנעת. וכי הצבא הי-
 סובייטי עומד לפלוש למרחב ולכבוש את
 הארץ.

הוא לא היה היחיד שהאמין
 בכך. אולם הוא הסיק את המס-
 קנה במהות הגיוני הצרופ.

בתאים מחתרתיים-למחצה הטיף סנה ל-
 נוער המפ"ם: "הארץ עומדת ליפול לידי
 הצבא הסובייטי. יש להקים קאדרים לק-
 ראת מצב זה!"

באוני רבים עוד מהדהד פסוק זה. כי

קולו המיוחד, כשעוז הניתוח ההגיוני של
 סנה נותן לו כוח-מחץ כפול. כמו מגן
 החליל באגדה, משר סנה אחריו דור שלם
 של נוער אינטלקטואלי מס"מי, בעיר ובי-
 קיבוץ. היה זה ריכוז אנושי שלא היה
 כדוגמתו לפניו ואחריו, מבחינת היחס בין
 איכות וכמות.

כל הדור הזה אבד. אנשיו נפוצו ברבות
 הימים לכל עבר, כשבלבם ההרגשה הסי-
 תומה שרימו אותם.

כי ברגע העדיו ביותר, כשהמובי
 צע היה קיבל את תנועתו, פוצץ
 סטאלין את פרשת אורן ופרשת
 הרופאים. משה סנה נאלץ עלידי
 הגיונו הקמלני הצרופ לצאת להג-
 נת הרוח, נגר בני עמו. הוא סורק
 ממפ"ם, לפני שהיה מוכן לכך.

ההמשך היה נתון. סנה יסד את סיעת הי-
 שמאל, ועבר עימה כעבור זמן קצר למק"י.
 להכשרת הדרך כתב ספר אדום של ביקור
 רת על הציונות — ספר אנטי-ציוני קיצור
 ני, לפי מיטב הגיונו הצרופ. עד היום הוא
 משמש כספריסוד בבית-המועצות —
 אך ללא ציון שם המחבר.

י בינתיים קרה משהו לסנה.
 המלחמה לא פרצה. המרחב לא נכר
 בש על-ידי הצבא הסובייטי. המלחמה הי-
 קרה הגיעה לסיומה. מק"י נשארה מפלגה
 קטנה, מחוץ למחנה. וגם בה לא הגיע סנה
 למקום הראשון.

אחרי עשר שנים במק"י, ערך
 סנה שוב הערכת-מצב יסודית.
 ההנחות היו ברורות. מק"י נתקעה
 במבוי סתום. הוא עצמו התקרב
 לגור 60. אם רצה עוד להגיע ל-
 שידטון בחייו היה עליו למהר.
 והדרך המהירה היחידה היא דרך
 המערך.

וכך פתח סנה במיבצע, מרתק, שאין
 רבים כמוהו.

תחילה פילג את מק"י. מבחינה לאומית
 היה זה אסון, כי הוא הרס את הגוף הפור-
 ליטי היחיד בישראל שבו היתה קיימת
 שותפות אמיתית בין יהודים וערבים. רק
 יהודים מעטים נשארו ברק"ח, שהמשיכה
 בדרך המסורתית של פק"מק". ואילו
 מק"י החדשה הפכה גוף קטן ומדולדל.
 שאיבד במהרה את כל קשריו בעולם הי-
 קומוניסטי.

שמה האמיתי של המפלגה היה
 צריך להיות מק"י — המפלגה
 הקומוניסטית הציונית, כשהרגש
 הוא יותר ויותר על ציונית, פחות
 ופחות על קומוניסטית.

בכל כשרונו והגיונו, ורק סנה את עצמו
 לחור תפקידו החדש. שמואל מיקוניס אמר,
 בהכנעה עצמית מסוימת: "טעיתי. אבל
 הייתי בחברה טובה. לא הייתי היחיד
 שהתפתח להאמין לסטאלין." סנה לא אמר
 מעולם דבר כזה. הוא פשוט מחק פרק
 שלם מתולדות חייו. כשהלך שמאלה, מחק
 את פרק הרמ"א. כשהלך ימינה, מחק את
 הפרק הסטאליניסטי.

האיש שכתב את הביקורת האנטי-ציונית
 החריפה ביותר שפורסמה, הגן עתה בלהט
 על הציונות. ההתלהבות הלאומית של נאור
 מיו לא נפלה מזו של אנשי הימין. אם
 הצליל עושה את המוסיקה, הגיע סנה ל-
 לטונים גבוהים מאוד.

לא היה פרקליט מוכשר ממנו לעמדות-
 היסוד של הליכוד הלאומי. לא בנין
 ולא אבן יכלו להתחרות עימו, כשהסביר
 עמדות אלה בהגיון צרופ, חד ומשכנע.
 הוא לא שלל רק את גבולות ה-4 ביוני
 מכל וכל. הוא הגן על הצדק היסודי של
 הציונות כתנועת השיחרור של העם הי-
 הודי, תקף את ברית-המועצות בחריפות
 שאיש מאנשי הממשלה לא העז להגיע
 אליה.

ב בחירות האחרונות נבחר לכנסת בי-
 עזרתם הפעילה של כמה מראשי הימין
 הקיצוני, כמו ד"ר הרצל רונבלום, שהכ-
 ריוו על בחירתו כעל חובה לאומית. כי
 כנסת עצמה עבר על פני מפ"ם. ואף על
 פני האגף הימני של מפלגת העבודה. כי
 דרכו חזרה ימינה, ימינה.

לאן היה מגיע, אלמדא נקטט
 כצורה בה אכזרית?

הוא רצה לחזור למפ"ם. להגיע עימה
 לתוך מפלגת-העבודה, ואין ספק שהשלה
 את עצמו שכעבור זמן-מה יהיה מתחרה
 רציני על ראשות-הממשלה.

אך הגיונו הצרופ בודאי היה
 מוכינו הלאה, הרחק מעבר לזה.
 אפשר היה לתאר את סנה, בסוף
 הדרך, כאיש הימין הלאומני-דתי.
 בצד כשרונותיו הבולטים, חסר מש-

סנה

מאת **אורי אבנרי**

